

Cuma Sohbeti sayfası Adıyaman İl Müftülüğü tarafından hazırlanmaktadır.

CUMA
SOHBETİ

CEMAAT VE TAASSUPÇULUK

CUMA
SOHBETİ

İslam aleminde yaşanan zulüm, katliam, acı, terör ve yoksulluğun en önemli faktörlerinden biri de kör taklit ve taassupçuluktur. Bunun en son ve en canlı örneğini, tüm ülke ve millet olarak 15 Temmuz'da şahit olduk. Haince vatana, millete, milli iradeye ve namusa yapılmak istenen darbe topyekün birlik ve beraberlik şeklindeki gövde gösterisiyle - çok şükür - başarısız olmuştur. Akıllarını ve hür iradelerini, kendileri gibi fani bir kişinin ipoteği altına bırakan, beyinlerini kullanmayan, sorgulamayan, büyük günahlarda ve yanlışlarda dahi, hikmet vardır, anlayışıyla cemaat liderine sorgusuz sualsiz bağlılık yemini edenlerin ülkeyi ne hale düşürdüklerini ve cemaat taassubiyetinin her geçen gün artan boyutlarının korkunçluğunun ne olduğunu çok acı bir şekilde yaşanan son başarısız darbe girişimiyle müşahade ettik. Taassubiyetin, körü körüne bağlılığın bir cemaati dönüştürerek örgüt, terör örgütü haline getirdiğini, kendi insanına; anasına, babasına, kardeşine, devletine, milletine, halkına büyük bir curet göstererek ve bir an dahi olsa tereddüt etmeden silah doğrultmaya, tankları üzerine sürmeye, savaş uçaklarından üzerlerine bombalar yağdırmaya, zırh delici mermilerle körpeçik bedenleri hedef tahtasına oturtmaya sebep olduğunu korkunç bir şekilde yaşayarak tecrübe ettik. Halbuki sorgulama, eleştirme, araştırma, düşünme, merak etme ameliyesi devreye girseydi, belki de bu acı olaylar yaşanmayacaktı.

Kuran-ı Kerim'de yüzlerce kez Allah, "Akletmez misiniz, düşünmez misiniz, sorgulamaz mısınız, önceki kavimlerin başına gelenleri idrak etmez misiniz?" derken, İbrahim (as) Peygamberin Allah'ı, akıl, muhakeme ve tecrübe ile idrak etmesi önümüzde ibretlik bir kıssa olarak dururken, din, sadece akıl sahibi ve hür iradeyi muhatap alırken, son Peygamber Hz. Muhammed (sas) dahi dünyevi işler veya vahiyle bildirilmeyen meseleler konusunda ashabıyla istişare ederken ne yazık ki, Müslümanların çoğunluğu peygamberden sonraki devirlerde özellikle günümüzde ya cehaletinden veya güç ve çıkar adına akıllarını, iradelerini, hürriyetlerini mezhep, cemaat ve tarikat diktatörlüğüne ya da Allah ve Peygamberden üstün gördükleri -haşa- din tüccarları, şeyh ve hocafendilerine kiraya vermiştir ve vermeye devam etmektedir.

Konunun daha iyi anlaşılması için taassup ifadesinin bilinmesi gerekir.

Taassup: Bir şeye delilsiz ve ispatsız tabi olmak demektir. Mutaassup olan kimsenin nazarında en kuvvetli delil kendi mesleğindeki aslı astan olmayan basit fikirlerdir. Savunduğu şeyin doğruluğunu ve haklılığını sorgulamadan ve tahkik etmeden ona bağlanır. Sorgulama dahi savunduğu veya bağlı olduğu grubun en doğru olduğunu düşünür. Taassup kelimesi, asabiyet yani kabilecilik veya ırkçılıktan gelme bir isimdir. Mensup olduğu akraba, kavim ve yakınlarının haksızlıklarını, zulümlerini ve yanlışlarını görmeden her durumda savunmaktır. Yanlış düşünce ve fikirleri akıl, mantık ve doğruluk süzgecinden geçirmeden körü körüne savunmak ve haklı göstermeye gayret etmektir.

Taassubun en büyük sebebi cehalettir. Cehalet ise bilmemek değil, yanlış bilmektir. Ebu Cehil de biliyordu fakat yanlış biliyordu. Ve yanlışında direniyordu. Bundan dolayı "cehaletin babası" olarak addedildi.

Nefret taassuba yol açtığı gibi, aşırı sevgi de taassuba götürür. Kişi hocasına, şeyhine ya da liderine aşırı seviyede bağlı ve düşküncü veya sevgide ve nefrette tefrite kaçarsa, bu durum, onların yanlışlarını, hatalarını, eksikliklerini görmesine engel olur ve kişiyi taassuba sevk eder.

İslamiyet ise, asabiyeti ve taassupçuluğu kökünden kesmiş ve reddetmiştir. Bu hususta İmam-ı Şafii şöyle demektedir: "Delilsiz ilim talep eden kimsenin misali, gece odun kesen

oduncunun misali gibidir. İçerisinde zehirli bir yılan olan odun destesini sırtlar, derken yılan onu sokmaya başlar, fakat o kişi farkında değildir." Burada İmam-ı Şafii, araştırmadan, tahkik etmeden, her şeyi olduğu gibi kabul eden kimsenin farkında olmadan kendisine veya başkasına zarar verebileceğinden bahsetmektedir.

Bu konuda Kuran-ı Kerim bizleri uyarır. "Senden önce de hangi memleketi uyarıcı göndermişsek mutlaka oranın varlıkları: Babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de onların izlerine uyarız, derlerdi." (Zuhruf,23).

"Onlara Allah'ın indirdiğine ve Resul'e gelin denildiği vakit, babalarımızı üzerinde bulduğumuz yol bize yeter, derler. Ataları hiçbir şey bilmiyor ve doğru yol üzerinde bulunmuyor iseler de mi?" (Maide,104).

"Yüzleri ateşte çevrildiği gün: Eyvah bize! Keşke Allah'a itaat etseydik, Peygamber'e de itaat etseydik, derler. Ey Rabbimiz! Biz efendilerimize ve büyüklere uyduk da onlar bizi yoldan sapırdılar, derler." (Ahzab, 66-67).

Bu ayetlerden anlaşılıyor ki, Müslüman araştırmadan, tartmadan, ölçüp biçmeden bir yola baş koymaz. Ve gittiği yol gerçeğe aykırı yanlış bir yolsa, derhal ondan vazgeçip hakikate uyması gerekir. Müslümanın ne yaptığın, kim için yaptığını çok iyi bilmesi gerekir.

Allah Resulü (sas) nün rahle-i tedrisinde yetişen sahabe bu ahlakla ve bilinçle yetişmişlerdi; Bedir savaşında Hubab b. Münzir savaş stratejisiyle alaka görüşün vahiy olmadığını öğrenince, kendi savaş taktiğini Hz. Peygamber'e sunmuş, Hz. Peygamber (sas) bu teklifi mantıklı ve uygulanabilir bulmuş, tereddüt etmeden Bedir savaşında bu sahabenin görüşüyle hareket etmiştir. Aynı şekilde Hendek savaşında hendeklerin kazılması fikrinin sahibi Salman-ı Fari'sinin görüşünü uygulama sahasına sürerek hendekler kazdırmıştır. Hurmaların daha verimli ve kaliteli olması yönünde sahabeye görüşünü söylemiş, sahabe, Nebvi görüşe göre hareket edip, hurmalardan bekledikleri gibi bir sonuç almayınca soluğu Hz. Peygamber'in yanına alıp "Ya Resulallah, hurmalar hususunda sizi dinledik, beklediğimiz gibi çıkmadı" dediklerinde, Allah Resulü (sas) "Ben de sizin gibi bir insanım, yanlabilirim. Siz dünyalık işleri (bu tarz işleri, hurma vb.) benden daha iyi bilirsiniz" söylemek suretiyle akıl, mantık, ilim, bilgi neyi gerektiriyorsa ona göre hareket etmenin yolunu göstermiştir. Hz. Ömer, mehr (Kadının evlilik karşılığında erkekte almaya hak kazandığı altın, mal,

para, pul vb.) e sınır koymaya kalkışınca, sahibi bir kadının okuduğu mehir ayeti karşısında geri adım atmak zorunda kalmıştır. Bunun örnekleri çoktur. Ve bu örneklerle verilmiş istenen mesaj gayet açıktır; Hiçbir insan veya cemaat lideri, la yus'el (sorgulanamaz), yanılmaz, hata edemez, eleştirilemez değildir. Dolayısıyla hiçbir cemaat ve tarikat lideri insanın bu tarz iddialarda bulunması söz konusu olmayacağı gibi, bütün cemaat ve tarikat liderlerinin bu sıfatları kendilerine yakıştırmaya çalışın cemaat bağlılarına karşı da tavırını ortaya koymaları, sıfır tolerans ve müsemaha anlayışıyla hareket etmeleri gerekir ki, akıl devre dışı bırakan körü körüne bağlılığın önüne geçilebilsin.

Cemaatler ve tarikatlar, toplumsal bir gerçeklik olup toplumun dokusunu meydana getiren parçalarıdır. Yaşanan son hadiseden bu grupların da gerekli tecrübeler edinmek suretiyle kendilerine bir özleştirme yapmaları gerekmektedir. Bu özleştiririnin, Kerim Kitabın akletmeye, düşünmeye, araştırmaya, merak etmeye, sorgulamaya yönelik yüzlerce ayeti, nebevi ahlakın örnekliliği ve ondört asırlık tecrübenin eşliğinde yapılması; cemaatlerin ve tarikatların otoritesini sağlamayacak, dağılmayı getiremeyecek, parçalanmanın önünü açmayacak, birbirine düşmeyi salık vermeyecek, gücün elden çıkmasının zeminini kaydırmayacaktır. Kur'an, Sunnet ve ondört asırlık yaşanan tecrübelerden beslenme ne kadar sağlıklı olursa, birlik ve beraberlik o oranda perçinlenecek, İslam kardeşliği, ümmet olma bilinci, renklerin ve dillerin farklılığının takva potası altında erimesi ve böylece her bir ferdin -buna cemaat ve tarikat liderleri de dahil- insan olarak diğerlerinden farkının olmadığı şuuru ve bilinci hafızalara o denli kazınacak, hiçbir cemaat ve tarikat bağlılığı kendi gibi fani olan bir insanın, liderin kulu, kölesi olmayacak, manevi önderler buna zemin hazırlayacak söz ve davranışlardan kaçınacak kendilerinin de hata yapabileceğini bağlılarına söylemekten çekinmeyecek, kendilerine bağlıların insanüstü vasıflar yüklemelerinin Allah'a ortak koşmakla aynı anlama gelebileceğini ifade etmekten kaçınmayacaklardır. Böyle bir manzara cemaat ve tarikat taassubiyetinin gerçekleşmesine engel olacaktır. Herbir insanın bir değer olduğu, kimin kimden daha üstün olacağına Allah (c.c.) in karar vereceği bir sağlıklı dini algı ve bilgi ortaya çıkacak; ilim, irfan, edep meclisleri olan bu yapılar aslı şekline ve fonksiyonuna geri döneceklerdir.

Hasan BOĞA
Samsat İlçe Vaizi